

## MOZGÓKÉP A KORTÁRS KULTÚRÁBAN

## KORTÁRS FILMMŰVÉSZET

# SZEMINÁRIUMOK

### A szemináriumok célja:

□ A szemináriumokon kortárs rendezők életművével és filmjeivel (többnyire szerzői filmek) foglalkozunk. A szemináriumok ugyanakkor bizonyos irányzatok, elméleti kérdések köré csoportosulnak (műfajiség, elit vs. populáris művészet, populáris művészet és szerzőiség, intermedialitás, intertextualitás).

□ Annak tudatosítása, hogyan lehet filmelméleti kérdéseket beépíteni a filmtörténeti diskurzusba, és fordítva.

**A szemináriumokon való jelenlét kötelező, csak az állhat vizsgára, aki min. 8 órán jelen van.**

Minden hallgató 2 szemináriumi feladatot vállal.

Egy témát 3 hallgató vállalhat, akik a szemináriumi megbeszélést/vitát megtervezik, és akik a jelenséget, vagy az elemzésre kijelölt filmeket az ajánlott szakirodalom alapján elemzik, a témákat közös megegyezés alapján részkérdésekre bontva.

### Megjegyzések:

□ A szemináriumokon általában egy film megtekintésére van lehetőség, de a témából felkészülő diákok több filmet néznek végig, hogy tájékozottabbak legyenek a rendező életművében, esetleg az irányzat vagy műfaj történetében. A filmtörténeti utalásokat, idézeteket ki kell keresni!

□ Az egyes témákhoz megadott szakirodalmat annak kell elolvasni, aki azt a témát bemutatja. A témáknál feltüntetett szövegek mellé újabb szövegeket, elemzési szempontokat kell választani. Amelyik szemináriumnál nincs feltüntetve elméleti szöveg, oda keresni kell, illetve azt ismertetni és alkalmazni kell a megadott filmekre.

□ Minden témához ki kell választani filmrészleteket, amelyekkel a megadott jelenség, a rendező életművének jellegzetességei példázhatóak, vagy vita kiindulópontja lehet (az olvasásra ajánlott szövegekből kaphatunk ezekre nézve ötleteket).

□ Mivel mindenki nem fogja elolvasni az ajánlott szakirodalmat, a tanulmányok, alapján készítsünk max. 2 oldalas vázlatot, amit handout formájában/kivetítve/elektronikusan a többiek számára is hozzáférhetővé teszünk, s amiből mindenki tanulhat. (Figyeljünk arra, hogy az egyes megadott témák esetén több tanulmány is szól majd ugyanarról. A felkészülés során szintetizáljunk, válasszuk ki a releváns tartalmat a tanulmányokból. A szemináriumon a témát mutassuk be, és ne a tanulmányokat sorjában!)

### A szemináriumi tevékenység értékelésének szempontjai:

- A felkészülés alapossága (olvasottság, filmes műveltség), a kivonat minősége.
- Elméleti megalapozottság, elemzési szempontok megválasztása.
- A bemutatás/vita megszervezésének találmányossága, hatásossága. Össze tudja-e foglalni egy-egy jelenség lényegét?
- A kiválasztott filmrészlet releváns-e a téma szempontjából.

### Általános szakirodalom: (többé-kevésbé minden témához használható)

- *Oxford Filmenciklopédia*. A világ filmtörténetének kézikönyve
- Kristin Thompson–David Bordwell: *A film története*. Palatinus, 2007.
- *A Filmvilág, Filmkultúra, Senses of Cinema* weboldala.
- Bíró Yvette: Portyázások. In: (uő.): *Nem tiltott határátlépések. Képkalandozások kora*. Osiris, Budapest, 2003. 10-41.

1) **Bevezetés, témák megbeszélése (szept. 22.)**

2) **Abbas Kiarostami: *Hol van a barát háza?* (1987), *Az olajfaligeten át* (1994), *A cseresznye íze* (1997) (szept. 29.)  
**Szem. felelősök: Méder Tamás, Láng Orsi****

Mehrnaz Saeed-Vafa: Abbas Kiarostami. <http://www.sensesofcinema.com/contents/directors/02/kiarostami.html>

Nánay Bence: Előrehozott katarzis – Abbas Kiarostami. In: *Metropolis* 2006/3.

Pápai Zsolt: Újrajátszás és áthangolás. In: *Metropolis* 2006/3.

Mehrnaz Saeed-Vafa–Jonathan Rosenbaum: Abbas Kiarostami. University of Illinois Press, 2003.

Abbas Kiarostami: A valóság lámpásai. *Filmvilág*, 1997/8. pp. 29–32.

Shohini Chaudhuri: Iranian Cinema. In: uő. *Contemporary World Cinema*. Edinburgh University Press, 2005. 71-92.

Acquarello: *Through the Olive Trees: Life as art.as life*. <http://www.sensesofcinema.com/contents/00/9/through.html>

Ajánlott még:

Donato Totaro: *Iranian Reflexivity. Close-Up x2*. [http://www.offscreen.com/biblio/phile/essays/close\\_up2/](http://www.offscreen.com/biblio/phile/essays/close_up2/)

Peter Rist: *Meeting Abbas Kiarostami*. [http://www.horschamp.qc.ca/new\\_offscreen/kiarostami.html](http://www.horschamp.qc.ca/new_offscreen/kiarostami.html)

3) **Jafar Panahi: *Tükör* (1997), Mohsen Makhmalbaf: *Gabbeh* (1996) (okt. 6.)**

**Szem. felelősök: Méder Tamás, Láng Orsi, Tímár Kata**

Shadmehr Rastin: *Egy független klasszikus. Jafar Panahi filmjeiről*.

<http://www.filmkultura.hu/2001/articles/films/jpanahi.hu.html>

Csantavéry Júlia: Férfiak városa. Jafar Panahi. In: Zalán Vince (szerk.): *Filmrendezőportrék. Kortársaink a filmművészetben*. Osiris, Budapest, 2003. 321-338.

Hamid Dabashi: Once Upon a Filmmaker. Conversation with Mohsen Makhmalbaf. In: uő. *Close-up. Iranian Cinema Past and Present*. Verso, 2001. 156-212.

Saeed-Vafa, Mehrnaz: Helyszín (fizikai tér) és kulturális identitás az iráni filmekben. *Metropolis* 2006/3.

Pieldner Judit: Dokumentum és elbeszélés az iráni filmekben. In: Pethő Ágnes (szerk.): *Film.Kép.Nyelv*. Scientia, Kolozsvár, 229-240.

Válogatni lehet a *Metropolis* kortárs iráni filmmel foglalkozó számának további szövegeiből.

4) **A strukturalista film és a kortárs avantgárd: Michael Snow és Peter Greenaway filmjei (okt. 13.)**

**Szemináriumvezetők: Muntean Adél, Búzás Anna, Orosz Judit, Bán Attila**

**Michael Snow: *So is This* (1982), *Wavelength* (1967)**

**Greenaway rövidfilmjei: *Dear Phone*, *H is for House*, *Windows*, *Intervals* (a szemináriumvezetők ezen kívül a rendező egy egész estés filmjével is összehasonlítják részletek alapján: választani lehet a *Számokba fojtva*, *A rajzoló szerződése* és *A szakács, a tolvaj, a feleség és a szeretője* c. filmek közül)**

**Szem. felelősök:**

Ajánlott szempontok, fogalmak: a strukturalista film irányzata, művelői, jellemzői. A barokk minimalizmus greenawayi poétikája, Greenaway és Michael Nyman. Médiumok disszekciója? Formanyelvi jellemzők. Modern-posztmodern.

❑ Rees, A. L.: *A film és avantgárd. és Avantgárd filmművészet: a második hullám*. In: *Oxford Filmenciklopédia*. 98-109. és 558-574.

❑ P. Adams Sitney: Structural Film. In: Wheeler Winston Dixon–Gwendolyn Audrey Foster (eds.): *Experimental Cinema. The Film Reader*. Routledge, 2002. 227-238.

❑ Scott Macdonald: Interview with Michael Snow. In: Wheeler Winston Dixon–Gwendolyn Audrey Foster (eds.): *Experimental Cinema. The Film Reader*. Routledge, 2002. 239-257.

❑ Michael Snow: So is This. In: Scott Macdonald: *Screen Writings*. University of California Press, 1995. 136-155.

❑ Lev Manovich: Az adatbázis mint szimbolikus forma. *Apertúra*. 2009 ősz. <http://apertura.hu/2009/osz/manovich>

A tanulmány eredetijének a helye: *The Language of New Media*. Cambridge: MIT Press, 2001. 194-122.

❑ Peter Greenaway. In: Zalán Vince (szerk.): *Filmrendezőportrék. Kortársaink a filmművészetben*. Osiris, Budapest, 2003.

❑ Noël Burch: Narráció, diegézis. Küszöbök és határok. *Metropolis* 1998/2. 28-38 (a Snowra vonatkozó rész).

Ajánlott olvasmányok:

❑ David Pascoe: *Peter Greenaway. Museums and Moving Images*. London, Reaktion Books, 1997.

❑ Pethő Ágnes: Múzsák tükre. Az intermedialitás és az önreflexió poétikája a filmben. Csíkszereda, Pro-Print Kiadó, 2003. 178-180, 225–252.

❑ Bíró Yvette: A brutális játék arénájában: Peter Greenaway. In: (uő.): *Nem tiltott határátlépések. Képkalandozások kora*. Osiris, Budapest, 2003. 63-81.

- ❑ Kovács András Bálint: Antonioni és Greenaway: a modernből a posztmodernbe. In: (uő.): *A modern film irányzatai*. Budapest, Palatinus, 2006. 413-422.
- ❑ Thomas Elsaesser: Games of Love and Death: Peter Greenaway and Other Englishmen. In: uő.: *European Cinema. Face to Face With Hollywood*. Amsterdam University Press, 2005. 420-432.
- ❑ Varga Enikő: Lehetséges-e a filmes kubizmus? (Peter Greenaway: *Számokba fojtva* és *ZOO*). *Filmtett* 14. (2001/8) 23-27.
- ❑ William C. Wees: Balancing Eye and Mind: Michael Snow. In: *Light Moving in Time. Studies in the Visual Aesthetics of Avant-Garde Film*. University Of California Press, 1992.
- ❑ Regina Cornwell: Metamorphosis of a Spatial Idea: *Wavelength*. In: *Snow Seen. The Films and Photographs of Michael Snow*. PMA BOOKS. 1980. 60-80. p.
- ❑ Blos-Jáni Melinda: Rembrandt sötét titkai és Greenaway értekezése a fényről (*Éjjeli őrző*): <http://www.filmtett.ro/cikk/190>.

5) **Pedro Almodóvar: *A vágy törvénye* (1986), *Rossz nevelés* (2004).** Szemináriumtartóknak ajánlott még a ***Nők a teljes idegösszeomlás szélén* (1987) is. (okt. 27.)**

**Szem. felelősök:** Orosz Judit, Búzás Anna, Kurta Kinga

Ajánlott szempontok, fogalmak: Almodóvar életművének ismertetése. **Játékterek, színterek, az almodóvari mise-en-scène.** Intertextusok, műfajok, színek és zene szerepe Almodóvar filmjeiben.

A travesztia formái: transzformált testek, identitások és átírt műfajok, médiumok. Ezek stílári, látványszerkesztési megfelelői.

- ❑ Susan Hayward: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (*queer cinema* címszó)
- ❑ José Arroyo: LA LEY DEL DESEO. A Gay seduction. In: Richard Dyer–Ginette Vincendeau (eds.): *Popular European Cinema*. Routledge, 1992. 31-45.
- ❑ Megyaszai Kinga: Sorsjegy vörös borítékban. *Filmtett*, 37. (2003/9) 23-24.
- ❑ Saját vágyának ura. In: Strauss Frédéric (szerk.): *Pedro Almodóvar*. Osiris, Budapest, 2005. 73-90.
- ❑ Madridi szenvedélyek. In: Strauss Frédéric (szerk.): *Pedro Almodóvar*. Osiris, Budapest, 2005. 157-189.
- ❑ Pedro Almodóvar: *Patty Diphusa*. Bp., Palatinus, 2006. A következő fejezetek: Előszó; Én, Patty Diphusa, Térkép, Sarkok és visszhangok.
- ❑ Paul Julian Smith: *Desire Unlimited. The Cinema of Pedro Almodóvar*. Verso, 2004. (csak a filmekre vonatkozó fejezetek)

Ajánlott olvasmányok:

- ❑ Vizkelety József: Almodóvar tegnap és ma: *A vágy törvénye*. *Filmtett*, 53. (2005/6).
- ❑ Pethő Ágnes: A reflexivitás nyelvi-poétikai aspektusai. In: *Műsák tükre. Az intermedialitás és az önreflexió poétikája a filmben*. Csíkszereda, Pro-Print Kiadó, 2003. 139-156.

6) A cinema du look: Jean-Jacques **Beineix**: *Diva* (1981), neobarokk és posztmodern, a filmkép és a néző ideje (Frederic Jameson). – Blos Melinda tartja (okt. 20.)

7) **Luc Besson: *Nikita* (1995), Leos Carax: *Rossz vér* (1986) (nov. 3.)**

A látvány, a stílus dominanciája a narratíva fölött. Posztmodern jegyek a két filmben.

**Szem. felelősök:** Iszlai József, Kádár Melinda, Szabó Ádám

- ❑ Sue Harris: The Cinéma du Look. In: Ezra, Elizabeth (ed.): *European Cinema*. Oxford University Press, 2003, 219-231.
- ❑ Susan Hayward: Recycled Woman and the Postmodern Aesthetic: Luc Besson's *Nikita* (1990). In: S. Hayward–G. Vincendeau (eds.): *French Film: Texts and Contexts*. Routledge, 2006, 297-309.
- ❑ Susan Hayward: *Luc Besson*. Manchester University Press.
- ❑ Christian Checa Bañuz: *Leos Carax*. <http://www.sensesofcinema.com/2006/great-directors/carax/#senses>
- ❑ Rémi Fournier Lanzoni: New Directors for a New Generation. In: *French Cinema from its Beginnings to the Present*. Continuum International Publishing Group. 2004. 338-345.

8) **Mathieu Kassovitz: *Gyűlölet* (1995), Mehdi Charef: *Le thé au harem d'Archimède* (1985). (nov. 10.)**

A nemzet és a nemzeti film fogalma. A francia külvárosi szubkultúrák filmkészítési módja: a *cinema beur* vagy *cinema de banlieu*. Nemzeti, multikulturális és nemzetközi kapcsolódása.

**Szem. felelősök:** Kálmán Eszter, Lang Petra, Bán Attila

- ❑ Susan Hayward: A „nemzeti” fogalmának meghatározása egy ország filmművészetében. *Metropolis*, 2001/1. 14-28.
- ❑ Ginette Vincendeau: Designs on the banlieu: Mathieu Kassovitz's *La Haine* (1995). In: S. Hayward–G. Vincendeau (eds.): *French Film: Texts and Contexts*. Routledge, 2006, 310-327

- ❑ Rémi Fournier Lanzoni: The New french Cinema – Le Jeune Cinéma In: *French Cinema from its Beginnings to the Present*. Continuum International Publishing Group. 2004. 405-413.
- ❑ Martine Beugnet: French Cinema of the Margins. In: Ezra, Elizabeth (ed.): *European Cinema*, Oxford, 2004. 283-298.

9) **Lars von Trier: *Idióták* (1998), Thomas Vinterberg: *Születésnap* (1998) (nov. 17.)**

**Szem. felelősök: Kurta Kinga, Gede Kata, Benő Alpár**

Ajánlott szempontok, fogalmak: Dogma '95: blöff, marketing vagy filmirányzat? A Dogma 95 manifesztum, a mozgalom főbb jellemzőinek elemzése a fontosabb filmekén keresztül. „A Lars von Trier-paradoxon”.

- ❑ Peter Schepelern: Film According to Dogma: Ground Rules, Obstacles, and Liberations. In: Andrew Nestington – Trevor G. Elkington (eds.): *Transnational Cinema in a Global North*. Wayne State University Press, 2005. 73-107.
- ❑ Mette Hjort: Dogma 95. A Hollywoodra adott dán válasz globalizálódása. *Metropolis* 2006/2. 94-117.
- ❑ Stóhr Lóránt: A szegénység tízparancsolata. Dán dogma. In: *Filmvilág*. 2004/02 22-26.
- ❑ Kavics a cipőben. A Lars von Trier-paradoxon. In: Zalán Vince (szerk.): *Filmrendezőportrék. Kortársaink a filmművészetben*. Osiris, Budapest, 2003. 194-210.

Ajánlott olvasmányok:

- ❑ Hjort, Messe: Lars von Trier. In: Yvonne Tasker (ed.): *Fifty Contemporary Filmmakers*. Routledge, 2002. 361-370.
- ❑ Bíró Yvette: Dogmatikus improvizációk. In: (uő.): *Nem tiltott határátlépések. Képkalandozások kora*. Osiris, Budapest, 2003. 132-142.

10) **Michael Haneke: *Ismeretlen kód* (2000), Ulrich Seidl: *Kánikula* (2001) (nov. 24.)**

**Szem. felelősök: Csapó Huba, Muntean Adél, Lang Petra, Timár Kata**

Ajánlott szempontok, fogalmak: az irónia, az elidegenítés témája és a töredékesség poétikája a kortárs osztrák filmben. Ezen jellemzők összevetése a hasonló tematikájú modernista filmekével.

- ❑ Györffy Miklós: Az esetlegesség jéghideg iróniája. Michael Haneke. In: Zalán Vince (szerk.): *Filmrendezőportrék. Kortársaink a filmművészetben*, Osiris, Budapest, 2003. 228-248.
- ❑ www.sensesofcinema.com - Haneke címszó, és két filmelemzés a *Funny Games*-ről
- ❑ Mattias Frey: *Border Zones: the Films of Ulrich Seidl*. - www.sensesofcinema.com
- ❑ Gyenge Zsolt: A véletlen játéka. *Filmtett* 18. (2002/1) 38-39.
- ❑ Bori Erzsébet: Merülő forraló. *Filmvilág* 2002/07. 51.
- ❑ Scubert Gusztáv: Disznóól és felhőfejes. *Filmvilág* 2001/12. 38-43.

11) **Jim Jarmusch: *Florida, paradicsom* (1982) és *Halott ember* (1995) (dec. 1.)**

**Szem. felelősök: Csapó Huba, Gede Kata, Kálmán Eszter, Benő Alpár**

Ajánlott szempontok, fogalmak: minimalizmus, újfajta elbeszélésmód, intertextusok vizsgálata, az utazás motívuma

- ❑ Köves Gábor: Kék bársonyos forradalom. Jarmuschtól Tarantinóig. In: *Filmvilág* 2005/01. 24-27.
- ❑ Kovács András Bálint: Jim Jarmuschról: a Törvény csele. *Filmvilág*, 1989/6. 36-41.
- ❑ Lawlor, Colin, [Jim Jarmusch: A \(Post\)modern Interpretation](#). Submitted in partial fulfilment of the requirements for Advanced Diploma in Communications, Dublin Institute of Technology, College of Commerce. Submitted: 14/5/1999
- ❑ Jim Jarmusch: *Some Notes on Stranger Than Paradise*. <http://members.tripod.com/~jimjarmusch/notes.html>
- ❑ Peranson, Mark: Stranger Than Fiction: The Rise and Fall of Jim Jarmusch. In: Yvonne Tasker (ed.): *Fifty Contemporary Filmmakers*. Routledge, 2002. 177-186.
- ❑ [http://www.jim-jarmusch.net/films/stranger\\_than\\_paradise/read\\_about\\_it/](http://www.jim-jarmusch.net/films/stranger_than_paradise/read_about_it/)
- ❑ [http://www.jim-jarmusch.net/films/dead\\_man/read\\_about\\_it/](http://www.jim-jarmusch.net/films/dead_man/read_about_it/)

Ajánlott olvasmányok:

- ❑ Lakly, David, ["A Sad and Beautiful World: The Films of Jim Jarmusch, an American Independent Auteur"](#). Honors thesis, University of Georgia, 1999.
- ❑ Steve Dillon: Situating American Film in Godard, Jarmusch, and Scorsese. In: uő.: *The Solaris Effect. Art and Artifice in Contemporary American Film*. University of Texas Press, 2006. 209-232.

12) **Coen-testvérek: *Az ember, aki ott se volt* (2001), *Véresen egyszerű* (1989) (dec. 8.)**

**Szem. felelősök: Iszlai József, Kádár Melinda, Szabó Ádám**

Ajánlott szempontok, fogalmak: film-noir átiratok, a midcult-film jelensége.

- ❑ Schubert Gusztáv: Az amerikai lídércnyomás. Ethan és Joel Coen. In: Zalán Vince (szerk.): *Filmrendezőportrék. Kortársaink a filmművészetben*. Osiris, Budapest, 2003. 29-54.

- ❑ Paul Coughlin: The Mark of Cain: *Blood Simple* and *The Man Who Wasn't There*. In: *Scope Journal Online*. Issue No. 3.
- ❑ R. Barton Palmer: The New Sincerity of Neo-Noir: The Example of *The Man Who Wasn't There*. In: Mark T. Connard (ed.) *The philosophy of Neo-Noir*. University Press of Kentucky. 2007. 151-166.
- ❑ Paul Coughlin: *Joel and Ethan Coen*. Senses of Cinema.
- ❑ Richard Martin: Eighties Pastiche. In: uő. *Mean Streets and Raging Bulls. The Legacy of Film Noir in Contemporary American Cinema*. Scarecrow Press, 1999. 90-97. és 104-110.
- ❑ Arday Zoltán: Véresen egyszerű: Texas, az éjszaka csodái. In: *Filmvilág* 2000/5. 35-37.

Ajánlott olvasmányok:

- ❑ Rosenbaum, Jonathan: Cross Consciousness. Barton Fink. In: uő. *Placing Movies. The Practice of Film Criticism*. University of California Press, London, 1995. 248-253.
- ❑ Lewis, Jon: The Coen Brothers: Independence and Auteurism. In: Yvonne Tasker (ed.): *Fifty Contemporary Filmmakers*. Routledge, 2002. 108-118.
- ❑ Köves Gábor: Anyagszeretet – Az ember, aki ott se volt. In: *Filmtett* 23 (2002/6) 38-40.
- ❑ William G. Luhr (ed.): *The Coen Brothers' Fargo*. Cambridge University Press, 2004. 1-32.

**13) Összefoglalás (dec. 15.)**